

De weg naar Hees

Hans Läger

Het achtste nummer van *De Biltse Grift* was in zijn geheel gewijd aan de Soestdijkseweg. Lang voor de aanleg van deze weg bestond er echter al een verbinding tussen De Bilt en Soest: de zogenaamde weg naar Hees.

De nederzetting Hees

Het toponiem Hees vormt een problematisch onderdeel van de geschiedenis van Soest en omgeving. Met de naam Hees wordt tegenwoordig een buurtschap ten noorden van de Wieksloterweg aangeduid. Vrijwel daaraan grenzend ligt de Soester nieuwbouwwijk Overhees. Op oudere topografische kaarten echter wordt de benaming Hees uitsluitend gebruikt voor een gebied ten zuiden van de Wieksloterweg. Dit gebied wordt op een tweetal kaarten van de landmeter Bernard de Roij uit omstreeks 1700 nog onderscheiden in Hoog Hees en het aan het landgoed Pijnenburg grenzende Laag Hees.

Hoog Hees komt vermoedelijk overeen met Overhees, welke benaming al in middeleeuwse bronnen wordt aangetroffen. Zo gaf bisschop Guy van Avesnes in 1308 een strook woeste grond in tijns uit aan het Vrouwenklooster te Oostbroek. Volgens de betreffende oorkonde lag deze grond tussen Overhees in het oosten en De Bilt ('totter Bilten wert') in het westen. In Overhees moet de verdwenen nederzetting Hees hebben gelegen, die voor het eerst wordt genoemd in 838.

De preciese ligging van Hees is tot op heden onbekend, maar waarschijnlijk heeft het dorp gelegen ten oosten van het tegenwoordige Den Dolder langs de zuidelijke rand van het terrein dat op oudere kaarten wordt aangeduid als de Eng of de Heezer Eng. Op deze Eng (het woord eng betekent bouwland) lagen eertijds de akkers van de inwoners van Hees. De vroegere Heezer Eng wordt thans doorsneden door de spoorlijn tussen Utrecht en Amersfoort. Een gedeelte ervan is in gebruik als vuilstortplaats.

De ondergang van Hees werd vermoedelijk veroorzaakt door het optreden van verstuingen, als gevolg waarvan de akkers op de Heezer Eng in toenemende mate onder zand bedolven raakten en de nederzetting uiteindelijk ten dode was opgeschreven. Mogelijk is een deel van de bewoners uitgeweken naar het veengebied Laag Hees, dat in de loop van de 15e eeuw werd ontgonnen. In het begin van de 17e eeuw schijnt het dorp Hees reeds lang verdwenen te zijn.

De weg naar Hees

In de middeleeuwen maakte de zandweg van De Bilt naar Hees deel uit van de verbinding tussen Utrecht enerzijds en Amersfoort en Soest anderzijds. Dit kan worden afgeleid uit een rekening van de bisschoppelijke rentmeester uit 1377. Toen namelijk bisschop Arnoud van Horn op de 28ste oktober van dat jaar een rechtzitting had gehouden op het kasteel Ter Eem bij Eembrugge, bleef hij daar overnachten. Hijzelf en zijn gevolg reisden ongetwijfeld te paard, maar er was ook een aantal wagens met bagage en proviand aanwezig. Deze wagens vertrokken de volgende middag vanuit Ter Eem naar Utrecht, maar konden die stad als gevolg van de invallende duisternis niet meer bereiken. De wagenlieden waren daarom genoodzaakt om in Hees de nacht door te brengen. Hieruit blijkt dat het dorp Hees aan de route naar Utrecht lag.

De oude weg naar Hees is nog grotendeels op de hedendaagse topografische kaart terug te vinden. Van De Bilt uit gezien, begon de weg bij de Holle Bilt en volgde het huidige tracé van de Soestdijkseweg tot aan de Groenekanseweg.

Daar boog hij in noordoostelijke richting van de Soestdijkse weg af om langs de Schapendrift (dit is het bospad dat ten westen van de ijsbaan begint) en de westzijde van het landgoed Noord-Houdringe in een vrijwel rechte lijn de tegenwoordige Julianalaan te bereiken. Via deze laan en de Paltzerweg (in de vorige eeuw ook wel Biltsche Weg genaamd) liep de weg vervolgens naar de zuidzijde van de voormalige Heezer Eng. Ten oosten van de Heezer Eng nabij het landgoed De Paltz splitste het verlengde van de weg naar Hees zich in twee richtingen. Het ene deel liep ongeveer langs het tracé van de spoorlijn Den Dolder - Baarn naar Soest; het andere deel, dat nog steeds de naam Heezerspoor draagt, voerde over de Vlasakkers naar Amersfoort.

Deze 'Oude Amersfoortseweg' verloor zijn betekenis door de aanleg van een nieuwe weg tussen de buitenplaats Vollenhoven (ten oosten van De Bilt) en Amersfoort in 1653. Door de aanleg van de Soestdijkseweg, aanvankelijk als onverharde weg en in 1827 als straatweg, raakte ten slotte ook de verbinding tussen De Bilt en Soest via de Heezer Eng in onbruik, al zijn delen van deze laatste weg zoals gezegd in het huidige stratenplan opgenomen.

Bronnen:

M.K.E. Gottschalk, 'Historisch-geografische ontwikkelingen in en om Soest' in: *Jaarboek Oud Utrecht* (1970) 103-132;
Jos G.M. Hilhorst, 'Het bezit van de Sint Paulusabdij te Hees en Soest in 1028 en 1400' in: *Flebite* 3/4 (1980) 60-70;
Ph.J.C.G. van Hinsbergen, ed., *Bronnen voor de geschiedenis van Zeist* (2 dln; Assen 1962).

